

Földy Ferenc

Tizenöt éves a Magyar Comenius Társaság

Comenius emberi fáradozása, elméleti és gyakorlati pedagógiai munkássága a nemzetközi kulturális élet értékes hagyománya, kiapadhatatlan kincsesbányája. A magyar társadalom számon tartja a nagy pedagógiai reformátor örökségét, magasra értékeli elveit, tanítását, sárospataki működését. Komoly bizonyítéka volt ennek a Magyar Comenius Társaság 1986. június 21-én történt megalakulása. A két éves előkészítő munka után létrejött tudományos műhelyt számos jeles tudós üdvözölte, többek között Benda Kálmán és Király István akadémikusok, valamint Deme László professzor, aki 1986. június 16-ai levelében így fogalmazott: "Megörvendezettél a Magyar Comenius Társaság megalakulásának hírével. Fontosnak tartok minden olyan vállalkozást, amely jövőnk érdekében foglalkozik múltunkkal. Hiszen az előre mutató visszatekintések nélkül vakok és talajtalanok volnánk." Király István pedig különösen annak örült, hogy a társaság Sárospatakon alakult meg: "Meggyőződésem, Patak ott hordja magában a magyar Oxford lehetőségét. Emberi elszánáson, odaadáson múlik, hogy ez a lehetőség valósággá is váljon." - írta 1986. június 23-án. Az alapító tagok Bakos József, Földy Ferenc, Gönczy Ákos, Hörcsik Richárd, Kardoss Béla, Kováts Dániel, Ködöböcz József, Oláh Katalin, Szabóné Fehér Erzsébet és

Újszászy Kálmán voltak. Az alakuló közgyűlés Köpeczi Béla akadémikust, művelődési minisztert a művelődéstörténeti kutatásban elért kiemelkedő eredményei, valamint megalakuláshoz nyújtott támogatása elismeréseként díszelnökké választotta. Az elnöki tisztet 1986-1992 között Huszár István, 1992-1994 között Maller Sándor töltötte be, 1994 óta Ködöböcz József látja el. Alelnökként dolgozott Bajkó Mátyás, Ködöböcz József és Simon Gyula, a funkció betöltője 2001-től Földy Ferenc. A társaság titkára 1986-2001 között Földy Ferenc, azóta Kiss Ferenc.

A Magyar Comenius Társaság 96 taggal kezdte meg működését, de taglétszáma mára 132-re nőtt. Céljai nemesek: ösztönözni kívánja Comenius szellemi hagyatékának, pedagógiai, művelődéstörténeti eszméinek, törekvéseinek kutatását, korszerű elemzését és tudatosítását. Saját eszközeivel szolgálja a comeniusi hagyományok fennmaradását, megőrzését, felhasználását. Szélesebb körben kívánja ismertetni, terjeszteni ma is érvényes, élő s ható tanításait. Különösen fontos feladatának tekinti, hogy szorgalmazza és támogassa Comenius sárospataki tevékenységének, magyarországi hatásának kutatását, gazdagítsa a külföldi kutatási eredményeket, színezza a nemzetközi értékeléseket. Ezzel együtt tervszerűen igyekeznek segíteni általában a neveléstörténeti ku-

tatásokat, és következetesen szolgálja az iskola korszerűsítésére, a pedagógiai gyakorlat továbbfejlesztésére irányuló törekvéseket is. E célok elérésére a társaság összefogja, tömöríti a Comenius eszméi és a korabeli művelődési törekvések feltárásával, elemzésével foglalkozó neveléstörténeti, művelődéstörténeti kutatókat. Tagjai sorába fogadja azokat a gyakorló pedagógusokat és más érdeklődőket is, akik a magyar művelődés, nevelés és oktatás folyamatos korszerűsítését, továbbfejlesztését Comenius és a vele rokon gondolkodók tanításainak, a múlt tapasztalatainak felhasználásával megalapozottabbá és hatékonyabbá akarják tenni. Céljai elérése érdekében együttműködik a Magyar Pedagógiai Társasággal, a Magyar Tudományos Akadémia Pedagógiai Bizottságával, és keresi az együttműködési lehetőséget a történeti, művelődéstörténeti kutatókkal is.

A társaság munkája sokrétű. Konferenciákat, felolvasó üléseket szervez, pályázatokat ír ki. 1987-ben Budapesten és Szendrőn tartottunk két napos felolvasó ülést. 1988-ban tavasszal Budapesten a Comenius kutatások helyzetéről és feladatairól szerveztünk vitát, ősszel közreműködtünk a Debreceni Református Kollégium 450 éves jubileumával kapcsolatos tudományos ülésen. 1989-ben Sárospatakon szerveztük meg az 1489-ben keletkezett Szalkai-kódex jubileumi ünnepségét. A következő év szeptemberében - kibővített választmányi ülés keretében - díszelnökünk tartott előadást, és ekkor avattuk fel a Mladonyiczky Béla szobrászművész által készített Comenius emlék-

táblát, a róla elnevezett utcán. 1992-ben Comenius születésének 400. évfordulóját ünnepeltük. Országos pályázatot hirdettünk pataki munkásságának elemzésére, illetve magyarul eddig még publikálatlan munkáinak fordítására. Comenius emléklakettet és emlékérmét készítettünk: a számozott emléklakettet a társasági célkitűzéseket leghatékonyabban szolgáló tagok és kutatók kapják kitüntetésként, az emlékérmét pedig a társaság munkáját segítő személyeknek adjuk. Kérésünkre a Magyar Posta Comenius-emlékbélyeget bocsátott ki. A comeniusi örökségre a szélesebb társadalom figyelmét is sikerült ráirányítani. A televízió filmet készített; a rádió és televízió, továbbá az újságok, folyóiratok többször is közöltek cikket, tanulmányt. Az évfordulóra a Bibliotheca Comeniana köteteként magyar fordításban kiadtuk Comenius "De Rerum Humanarum Emendatione Consultatio Catholica ad Genus Humanum" IV. részét, a Pampaediát. 1992 szeptemberében Sárospatakon nemzetközi tudományos konferenciát rendeztünk, amelyen 12 hazai és 6 külföldi szakember tartott előadást. Az emlékülés kedvező alkalmat kínált ahhoz is, hogy Comenius szellemének, törekvéseinek megfelelően erősítsük a kapcsolatot a szlovákiai és erdélyi Comenius-kutatókkal. A nagy pedagógus emléke előtt tisztelőnkre a város más intézményei is tisztelegtek. A Comenius Tanítóképző Főiskola pályázatot hirdetett és a társintézmények meghívásával tudományos emlékülést tartott, országos hallgatói gyakorlati tanítási versenyt szervezett, valamint kiállítást rendezett Comenius művei-

Uitz Béla: Női fej

ből és a vele kapcsolatos munkákból. Megjelentette a város közgyűjteményeiben található Comenius-irodalom bibliográfiáját. A Református Kollégium Gimnáziuma a szlovákiai magyar nyelvű testvérgimnázium meghívásával szervezett emlékestet. Irodalmi színpada, énekkara részt vett és közreműködött a hollandiai hilversumi

Comenius College jubileumi rendezvényein. A városi képviselőtestület díszüléssel emlékezett az 1650-1654 között itt élt tudós polgárára, és Comenius-emlékplakettet adományozott több neves hazai és néhány külföldi Comenius-kutatónak. Az évforduló alkalmával több nagyobb kiállítás is volt Sárospatakon. A neves pedagógus életéről, életművéről adott átfogó, jól tájékoztató, gazdag anyagú bemutatót a Nagykönyvtárban az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum, és a Sárospataki Református Kollégium Tudományos Gyűjteményei. A Művelődés Házában Mladonyiczky Béla szobrászművész "Comenius az éremművészetben", a Rákóczi-várban pedig Otto Spalinger svájci grafi-

kusművész "Ember az emberért - Változatok Comeniusra" c. kiállításában gyönyörködhettek az érdeklődők. A nemzetközi tudományos konferencia idején a Comenius Tanítóképző Főiskolán a Szlovák Pedagógiai Könyvkiadó is bemutatót rendezett.

A társaság tevékenysége a következő években visszafogottabban zajlott. 1994-ben, 1995-ben, 1997-ben és 1998-ban felolvasó üléseinket a Comenius Tanítóképző Főiskolával együtt tartottuk. Ezek közül kiemelkedik az 1997. évi konferencia, amelyen Comeniusról, a 140 éves pataki tanítóképzésről, és a főiskolai-egyetemi pedagógusképzés korszerűsítéséről egyaránt elhangzottak előadások. 2000-ben Lorántffy Zsuzsanna születésének 400. évfordulója alkalmából, "Erdély és Patak fejedelemszövege" címmel szerveztünk nemzetközi tanácskozást a Magyar Nemzeti Múzeum Rákóczi Múzeumával, a Sárospataki Református Kollégium Tudományos Gyűjteményeivel és az Erdélyi Múzeum Egyesülettel. 2000-ben pedig Comenius Patakra jöveteleének 350. évfordulója alkalmából tisztelegtünk névadónk emléke előtt, ünnepi felolvasóülésen, a helyi tudományos intézményekkel karöltve. Idén is ezt a gyakorlatot folytatjuk.

"Bibliotheca Comeniana" címmel kiadánsorozatot indítottunk, amelyben egyrészt Comenius - főleg Sárospatakon alkotott - műveit jelentjük meg, másrészt a tagok kutatási eredményeit tesszük közzé. A sorozat első kötete (1986) egy 1793-ban latin-magyar-német nyelven kiadott "Orbis Sensualium Pictus" hasonmása. A második kötet (1988) Comenius Sárospatakon mondott beköszöntő beszédét, s az alakuló ülés anyagát, továbbá a Társaság működésének alapszabályzatát és a tagok névsorát tartalmazza. A III. kötet Comenius és Magyarország címmel 1990-ben jelent meg Comenius írásaival, a Comenius-kutatásokról szóló beszámolókkal.

A Pampaedia fordítása 1992-ben a IV. kötetként látott napvilágot, az V. kötetet pedig, amely az 1992-es jubileumi megemlékező ünnep tanulmányait fűzi csokorba, Comenius és a magyar művelődés címmel 1994-ben adtuk ki. A Comenius és a sárospataki iskola című VI. kötet 1997-ben jelent meg, benne tájékoztatunk a neveléstörténeti kutatás újabb eredményeiről, és bemutatjuk a 140 éves sárospataki tanítóképző nevelő munkáját. A VII. kötet (1999) Comeniusnak három Patakon, a magyar iskola számára készített munkáját /a Tirociniumot, a Lucidariumot, a Schola Ludus két fejezetét/ tartalmazza latinul és magyarul, emellett ismertetést közöl e három munkáról. A VIII. kötetünkben Comeniusnak a családi iskoláról és az anyanyelvi iskola eszméjéről szóló fejtegetéseit, a könyvekről tartott előadását, valamint a Sárospatakról való távozásakor mondott búcsúbeszédét jelentettük meg. Két Comenius-kutató munkásságának felvázolásával ízelítőt adtunk a magyar comenológia múltjából. Könyvünk közzétette a Sárospatakon 1998 őszén tartott felolvasó ülésünkön elhangzott előadások szövegét I. Rákóczi Györggyel, valamint az újabb neveléstörténeti kutatásokkal kapcsolatosan. A Bibliotheca Comeniana eddigi nyolc kötetének bibliográfiája egyébként legutóbbi kiadványunkban olvasható. Az elmúlt másfél évtized során meggyőzően bizonyítottuk, hogy a Magyar Comenius Társaság tevékenysége a magyar művelődésügy, az oktatás és nevelés fejlődését szolgálja.